BIRKENES KOMMUNE
Postboks 115
4795 BIRKELAND

Deres ref.:	Vår ref.:		Dato:
	Sak/dok.:	08/01046-212	15.02.2021
	Ark.:	326.12	

Vedtak i navnesak 2020/484 – Skåre mfl. i Birkenes kommune

Statens kartverk har i dag gjort vedtak om skrivemåten av følgende stedsnavn i Birkenes kommune:

- ***Skåre*** (gard 131)
- ***Skåre*** (bruk 131/1)
- ***Skåre*** (bruk 131/2)
- ***Skårssaga*** (bygg for jordbruk, fiske og fangst)
- ***Skårsåna*** (elv)
- ***Skårsheia*** (hei)
- ***Skårsfjellet*** (stup)

- I saken inngår også navnet *Skårsbruna* (bru) der Kartverket ikke har vedtaksrett. Saken går i kopi til Agder fylkeskommune.

Vedtaket er gjort med hjemmel i § 7 tredje ledd i lov om stadnamn.

Bakgrunn
Navnesaken ble tatt opp av Språkrådet i forbindelse med adressering i Birkenes kommune, jf. brev datert 20.06.2017. Navna er tenkt brukt som ledd i adressenavn, og navna hadde flere godkjente skrivemåter i offentlig bruk. Navnesaken ble reist for å fastsette rett skrivemåte for offentlig bruk.

Rettslig grunnlag
Når skrivemåten av et stedsnavn skal fastsettes for offentlig bruk, er hovedregelen at det skal tas utgangspunkt i den nedarva lokale uttalen av navnet. Skrivemåten skal følge gjeldende rettskrivingsprinsipper for norsk, jf. § 4 første ledd i loven. Skrivemåten skal være praktisk og ikke skygge for meningsinnholdet i navnet, jf. § 1 første ledd.

I *utfyllande reglar om skrivemåten av norske stadnamn* er det mer detaljerte bestemmelser om hvordan stedsnavn skal normeres.

I tillegg må det tas hensyn til normeringspraksisen i området og skrifttradisjonen for navnet saken gjelder, og hva som er registrert i Sentralt stedsnavnregister (SSR) fra før. Lokale ønsker fra dem som har uttalerett, skal også spille inn. Det skal legges særlig vekt på ønsket til eieren når saken gjelder bruksnavn, og skrivemåten som eieren ønsker, ligger innenfor regelverket.

Kartverket Agder Besøksadresse: Tordenskjoldsgate 65, Kristiansand Postadresse: Postboks 600 Sentrum, 3507 Hønefoss
Telefon: 32 11 80 00 Telefax: 32 11 85 41 E-post: post@kartverket.no Organisasjonsnummer: 971 040 238

Uttale og skrifttradisjon
I *Norske Gaardnavne* er oppslagsformen *Skaare* og uttalen /skå`re/. Navnet er forklart som *Skorar, flertallsform av det norrøne hunkjønnsordet skor 'innsnitt, avsats'. Bydeboka *Vegusdal Gards- og ættesoga* viser også til tolkningen av navnet i *Norske Gaardnavne*. Herredsregisteret (1944) har registrert navna *Skore* /skå:`rə/, *Skorefj.* /skå:`rəfjęll/, *Skorsheia* /skǫ`rrshęia/ og *Skorsaana* /skå`rsåna/.

I tilrådingen fra Språkrådet står det at «Jens Vellene opplyser i telefon 19.01.21 at den nedarvede lokale uttalen er /skò:re/, […] og at vokalen /ȯ/ skiller seg fra /å/ i dialektens vokalsystem. I dag er uttalen likevel hos de fleste /skå:`re/. Vidar Haslum, som har registrert navn i området, bekrefter dette.»

Eldre skrivemåter er *Skaar* (1595), *Skoer* (1601, 1611), *Schaar* (1626) og *Schaare* (1668, 1723), slik det går fram av tilrådinga fra Språkrådet.

I 1838-, 1886- og 1906-matrikkelen samt matrikkelutkastet fra 1950 og dagens matrikkel er gårdsnavnet og bruksnavna skrevet *Skaare*.

Økonomisk kartverk fra 1973 benytter skrivemåtene *Skåre, Skårsfjellet, Skårsheia, Skårssaga* og *Skårsåna*.

I kartserien Norge 1:50 000 er skrivemåtene *Skore, Skorsheia* og *Skorsaana* brukt i første utgaven fra 1952 og i 1968, mens i perioden 1979–2001 er navna skrevet *Skåre, Skåreheia* og *Skåråna*. I utgaven fra 2009 er *Skåre, Skårsheia* og *Skårsåna* benyttet.

Bygdeboka *Vegusdal Gards- og ættesoga* er skrivemåten *Skåre* brukt for gårdsnavnet, og i det første avsnittet i boka omtales også Skorsheia og Skåreåna.

Høringssvar og tilråding
Kartverket sendte saken til uttalelse og kunngjøring i Birkenes kommune i brev datert 17.11.2020, i tråd med § 8 i loven. I brev datert 11.01.2021 har kommunen sendt de lokale uttalelsene til Språkrådet. Kommunen opplyser at både grunneierne og historielaget er tilskrevet. I tillegg er saken annonsert i lokalavisa, og det er lagt ut informasjon på kommunen sine hjemmesider. Språkrådet har gitt sin tilråding i brev datert 25.01.2021.

Vegusdal Mållag ved Olav Doveland og Jens Vellene skriver i e-post datert 08.12.2020 at «Me tenker at det «akademisk rette» er å skrive Skore, jfr. [lenke] Uttale er med o, ikkje å, akkurat som i skilnaden på «å love» og «ein låve». Me tek då utgangspunkt i den vanlege oppfatninga, at namnet har med (fjell)skor å gjere. Men O. Rygh er ikkje heilt sikker på tyding, sjå [lenke til *Norske Gaardnavne*], der gardane Skåre i Bygland og Skåre i Vegusdal er tekne med. Rygh landar altså på fleirtal av skor, Skorir, som mest truleg» De går allikevel inn for skrivemåten *Skåre* og viser til at det er slik navnet er skrevet i generasjoner, og at en skrivemåte med *o* kan føres til en uttale med *o* for de som ikke kjenner til hvordan navnet skal uttales.

Trygve Løland oppgir skrivemåtene *Skåre, Skårssaga, Skårsbrua, Skårsåna, Skåreheia* og *Skårsfjellet*, jf. e-post datert 09.12.2020.

Egil Skåre (eier av bruk 131/1) fører opp skrivemåtene *Skåre, Skårssaga, Skåre (bru), Skåreheia* og *Skårsfjellet*, og viser til at det er slik navnet er uttalt og er i daglig bruk, jf. e-post datert 16.12.2020.

Nils Fersnes (eier av bruk 131/2) skriver i e-post datert 16.12.2020 at han anser skrivemåtene *Skåre, Skårssaga, Skåre bru, Skårsåna, Skåreheia og Skårsfjellet* som korrekt uttale og i daglig bruk.

Ivar Skåre (eier av bruk 131/7) viser til at navnene som brukes er *Skåre, Skårssaga, Skårsbrua (bruna), Skårsheia, Skårsfjellet* og *Skårselva*, jf. e-post datert 21.12.2020. Han viser også til at *Skåre* er brukt så lenge han kan huske.

I referatet fra Navneutvalget kommer det fram at utvalget går inn for skrivemåten *Skåre* i samsvar med uttalen, og for de avleda navna *Skårssaga, Skårsåna, Skåreheia* og *Skårsfjellet*. Når det gjelder navnet på brua går de inn for skrivemåten *Skårsbruna*, og skriver følgende «Navneutvalget ville i utgangspunktet gått inn for Skårebrua/-bruna, men vil høre på de lokale, og går derfor inn for Skårsbrua/-bruna (med binde-s istedenfor binde-e). Når det gjelder endelsen -brua/-bruna, har utvalget etter henvendelse til Jens Vellene, fått avklart at rett skrivemåte er –bruna. I Vegusdal sier de «ei brun – bruna»» I brev datert 11.01.2021 skriver kommunen at de stiller seg bak navneutvalgets vurderinger.

Språkrådet tilrår *Skåre* for gårds- og bruksnavna, og *Skårs-* som forledd i de avledede navna, men subsidiært opp for *Skore/Skors-* ut fra den dokumenterte nedarvede uttale og kulturminneparagrafen i stedsnavnloven. De skriver at «Ved *Skore/Skors-* i forhold til *Skåre/Skårs-* er det slik at det i dagens uttale er sammenfall mellom /å/ og eldre /ȯ/ som hos de aller fleste oppfattes som /å/. Dermed svekkes hensynet til dialektgrunnlaget noe.»

Kartverkets vurdering
I denne saken må det vurderes om navnet skal skrives *Skore* eller *Skåre*, og om navnet i sammensetninger skal skrives med binde-*e* eller binde–*s*. Det må vurderes om det er den nedarvede uttalen eller om det er den uttalen som er vanligst i dag som skal legges til grunn for skrivemåten av navnet. Den nedarvede lokale uttalen er /skò:re/, der vokalen /ȯ/ skiller seg fra /å/. I dag er uttalen likevel hos de fleste /skå:`re/. Vidar Haslum, som har registrert navn i området, bekrefter dette.

Dersom man velger å legge mest vekt på den tradisjonelle uttalen kan man skrive –*o*, *Skore* og *Skors-.* Språkrådet åpner for dette i sin tilråding, jf. § 4 første ledd. Der står det at skrivemåten skal ta utgangspunkt i nedarvet lokal uttale.

Vi er enige i Språkrådets vurdering i at kulturminneparagrafen i stedsnavnloven åpner opp for skrivemåten *Skore/Skors-*. Skrivemåten Skore er brukt i kartserien Norge 1:50 000 i utgavene fra 1952 og 1968. Men skrivemåten *Skore* kan også føre til en uttale med –*o*.

Skrivemåten *Skåre* er godt dokumentert i de ulike matriklene, økonomisk kartverk og i kartserien Norge 1:50 000 i perioden 1979–2009. Det er også et enstemmig ønske om skrivemåten *Skåre* i de innkomne høringsuttalelsene. Skrivemåten synes å være uomstridt, har en uproblematisk skrivemåte ut fra norsk rettskriving og er i samsvar med den vanligste uttalen av navnet i dag.

Skrivemåten *Skåre* fastsettes i samsvar med lokale ønsker, dagens uttale, uttalen i *Norske Gaardnavne* og herredsregisteret, skrifttradisjonen og Språkrådets tilråding.

Når det gjelder de sammensatte navna er det variasjon i bruken av binde–*e* og binde–*s* i de skriftlige kildene referert ovenfor, høringsuttalelsene og opplysningene i herredsregisteret og bygdeboka. Språkrådet skriver i sin tilråding at «Ivar Skåre, som er oppvokst på Skåre, opplyser i telefon 19.01.21 at alle de aktuelle avledede navna uttales med s-sammensetning,

samt at alle har bestemt form, også *Skårsfjellet*. Det synes også rimelig at det er et slikt samsvar ut fra hovedprinsippene i laging av stedsnavn.»

Kartverket er enige i Språkrådets vurdering, og på dette grunnlag fastsettes skrivemåtene *Skårssaga, Skårsåna, Skårsheia* og *Skårsfjellet*, jf. punkt 6 i de utfyllende reglene om skrivemåten av norske stedsnavn.

Kunngjøring
Kommunen skal sørge for at vedtaket gjøres kjent for de partene i kommunen som har klagerett etter § 12 første ledd i loven, og som ikke er adressater i dette brevet, jf. § 9 i forskrift om stadnamn.

Når vedtaket gjelder skrivemåten av bruksnavn, skal kommunen sende melding om vedtaket direkte til eierne av bruket.

Bruksnavn
Vedtak om skrivemåten av gardsnavn skal som hovedregel være retningsgivende for skrivemåten av bruksnavn som er identisk med gardsnavnet, eller der gardsnavnet inngår som en del av bruksnavnet. Men etter § 5 tredje ledd i lov om stadnamn har eieren rett til å fastsette en annen skrivemåte av navn på eget bruk enn den som følger av § 4 første ledd i loven. Forutsetningen er at han/hun kan dokumentere at skrivemåten har vært i offentlig bruk som bruksnavn (på offentlig kart, på skilt, i matrikkelen, skjøte e.l.). I så fall må eieren sende krav om det til Kartverket og legge ved slik dokumentasjon. Kartverket er formelt vedtaksorgan også for skrivemåten av bruksnavn fastsatt av eieren.

Bruk av vedtatte skrivemåter
Vi vil minne om reglene i stedsnavnloven om plikt til å bruke vedtatte skrivemåter, jf. § 11, spesielt første setning, som har denne ordlyden: «Når skrivemåten av eit stadnamn er fastsett etter denne lova og ført inn i stadnamnregisteret, skal han brukast av eige tiltak av dei som er nemnde i § 1 tredje ledd.» Det vil si organer for stat, fylkeskommune og kommune samt selskaper som det offentlige eier fullt ut.

Vi presiserer at lov om stadnamn regulerer *offentlig* bruk av stedsnavn. Privatpersoner og bedrifter som ikke er heleide av det offentlige, er derfor ikke pålagt å følge vedtatte skrivemåter.

Når det samme navnet er brukt om ulike navneobjekter på samme sted, skal skrivemåten i primærfunksjonen som hovedregel være retningsgivende for skrivemåten i de andre funksjonene. Dersom dette vedtaket blir stående uten at det blir påklagd, legger vi derfor til grunn at kommunen vedtar samme skrivemåten i ev. adressenavn og adressetilleggsnavn der navnet blir brukt.

Når det er gjort vedtak om adressenavn, adressetilleggsnavn og kretsnavn (grunn-, valg-, skolekrets og kirkesokn), skal den vedtatte skrivemåten legges inn i matrikkelen, og adressenavn i SSR vil bli oppdatert fra matrikkelen. Vedtak om adressenavn skal fortsatt sendes til bl.a. Kartverket, jf. § 9 fjerde ledd i forskrift om stadnamn.

Kartverket fører den vedtatte skrivemåten av bruksnavn i SSR, og skrivemåten hentes inn i matrikkelen derifra.

Klage
Vedtak om skrivemåten kan etter § 12 i lov om stadnamn påklages av dem som etter § 6 bokstav a til c har rett til å ta opp saker om skrivemåten av stedsnavn. Klagefristen er tre uker fra meldinga om vedtaket er kommet fram til mottaker, jf. § 9 i forskrift om stadnamn. Dersom

meldinga skjer med offentlig kunngjøring, starter klagefristen fra den dagen vedtaket blir kunngjort første gang. De som har klagerett, har rett til å se saksdokumentene, som er arkivert hos vedtaksorganet. Det er anledning til å søke om utsatt iverksetting av vedtaket til klagefristen er ute eller klagen er avgjort.

En eventuell klage skal sendes til Kartverket med kopi til kommunen. Klagen skal grunngis, og grunngivinga må behandle alle navn eller navneledd klagen gjelder.

Når man tar opp en klagesak, gjelder de samme saksbehandlingsreglene som for navnesaker ellers. Dersom vedtaket blir opprettholdt, sender Kartverket saken videre til klagenemnda for stedsnavnsaker, som er oppnevnt av Kulturdepartementet.

Med vennlig hilsen

Lars Fredrik Gyland
fylkeskartsjef

Linn Winnæss-Karlsen
saksbehandler stedsnavn

Dokumentet sendes uten underskrift. Det er godkjent i henhold til interne rutiner.

Lenker: Lov om stadnamn
Forskrift om stadnamn
Utfyllande reglar om skrivemåten av norske stadnamn

Kopi Lars Fredrik Gyland, LD - FKK Kristiansand (LK2KRI)
Maria Ellingsen, LD - FKK Kristiansand (LK2KRI)
SPRÅKRÅDET
AGDER FYLKESKOMMUNE